

Arbeidsprogram for Rogaland SV 2027-2031

Innstilling frå programkomiteen

Innleiing

SV er eit sosialistisk og feministisk miljøparti, som arbeider for likskap og rettferd.

Dei aller fleste av oss er best tent med sterke fellesskap.

SV vil vidareutvikla det beste med det norske samfunnet: små forskjellar, sterke fagorganisasjonar og eit godt utdannings- og velferdstilbod. Me vil at skattepengane våre skal koma innbyggerane til gode, og ikkje hamna i skatteparadis, eller i lommane på velferdsprofitørar.

Me skal fortsette å arbeide for eit grønar, meir klimavenleg og rettferdig samfunn. Rogaland er Noregs matfylke nummer 1 – og dette forpliktar. Me må ta vare på matjord og kulturlandskap. Me må kutte klimagassutslepp. Me må ta vare på naturen. Me har ein særegen natur og med mange trua artar, og me treng å forvalte ressursane våre til gode for menneske og dyr. Ikkje minst må me ta vare på verdiane me har med tanke på etterkomarane våre.

Fylkeskommunen har ansvar for kollektivtrafikken. Me vil ha gode kollektivløysingar som tener både folket og miljøet.

Me er eit fredsparti, og vil styrka den internasjonale solidariteten. Me trur at me alle lærar og forstår meir gjennom samarbeid med andre. Internasjonalt samarbeid kan føregå gjennom gjensidige vennskaps- og samarbeidsavtalar med byar og regionar i andre delar av verda. SV vil ta opp situasjonen for flyktningar, asylsøkarar, innvandrarar og utenlandsadopterte i alle samanhengar der det er mogleg.

SV vil ta kampen mot alle former for rasisme og jobba for god integrering og ein meir menneskeleg flyktning- og asylpolitikk og utanlandsadopsjonspolitikk.

Internasjonal solidaritet handlar også om rettferdig handel med omverda.

SV vil at dei tilsette skal bli vist tillit. Me vil at kvalifiserte og kompetente tilsette skal få utføra jobban sin utan overdriven kontroll, skjemavelde og rapporteringskrav.

Samtidig vil me sikra gode arbeidsforhold gjennom god medverknad og rett til heile, faste stillingar.

Valet i 2027 er eit verdival. Ein stemme til SV er ein stemme for meir makt til innbyggerane, for sterke fellesskap, for miljø, trygge arbeidsplassar og solidaritet. Det er ein stemme for meir folkemakt og mindre pengemakt.

36 Ein skule for alle

37 Fylkeskommunen har i hovudsak eige ansvar for to utdanningstypar:

38 1. Vidaregåande skule

39 2. Fagskule

40 MEN fylkeskommunane har også ei viktig rolle med å gi innspel til og påverke anna
41 utdanning på:

42 3. Høgskular og Universitet

43

44 For oss i SV er det viktig at skulen er ein god plass å lære og å vere. Det er også
45 viktig at utdanning er gratis.

46 Me vil at utdanning skal vere tilgjengeleg for alle, uavhengig av kva økonomi dei
47 sjølve eller familien har. Me ynskjer også å sjå på tiltak for å motverke
48 kjønnsstereotype utdanningsval.

49 Dei tilsette i skuleverket skal kjenna at dei har ein arbeidsgjevar som vil at dei skal
50 lykkast i gjerninga si. Då må dei ha nok ressursar og tillit for å gjere jobben sin.

51 Vidaregåande opplæring er vegen til arbeidsliv og vidare utdanning; til tilsetjing som
52 lærling, eller spesialisering på fagskule eller anna lengre (ofte kalla «høgare») utdanning.

54 For SV er det viktig at alle elevane våre får oppleve ein god skulekvardag med godt
55 håp for framtida: Fokuset skal alltid vera eleven sitt beste!

56 Tala på unge som opplever psykiske helseplager er bekymringsfulle. Press og stress i
57 forbindelse med skule vert uttalt som ein årsak. Det må vere heilt sentralt at det
58 pedagogiske arbeidet i skulen legg til rette for auka meistringsfølelse og trivsel;
59 fagleg, sosialt og psykisk. Flyktingar og andre med minoritetsspråkleg bakgrunn må
60 få nødvendig tilrettelagt opplæring.

61 Me skal heile tida ha sterkt fokus på arbeidet mot mobbing og rasisme, gjennom godt
62 miljøarbeid, mobbeombod og kompetanse i antimobbearbeid.

63 For å oppnå ein skule som famnar alle, må me ha nok ressursar:

64 Lærarane må få tid og rom til å følge opp den enkelte eleven. Det er også viktig med
65 lett tilgang til helsesjukepleiar, sosialrådgivar og psykisk helsehjelp, og god
66 yrkesrådgjeving.

67 Me har to skulesenter for elevar med behov for særskilt tilpassa undervisning:
68 Møllehagen og Hollenderhaugen. Me i SV vil behalda dei som eigne avdelingar med
69 eigen administrasjon.

70 SV vil:

- 71 • ha nærskuleopptak: Erstatte dagens karakterbaserte opptak med et mer
72 rettferdig inntakssystem i vidaregåande opplæring. Det skal vere en rett å gå
73 på den nærmeste skulen, og en mogleghet å sauke på andre skular i fylket.

- 74 • At elevane skal få rette til å fullføre skuleløpet sitt på same skulen som dei
- 75 byrja på.
- 76 • Ha fire inntak i året for nykomne utanlandske ungdommar
- 77 • Minoritetsrådgjevarar på kvar skule
- 78 • utvide mogleggheten for alternativ yrkesfagutdanning med praksis fra første år.
- 79 • ønskjer kantiner drivne av skulen på alle vidaregåande skular i fylket. Dette er
- 80 for å sikre sunn og rimeleg mat til alle elevane.
- 81 • ha gratis frokost til alle elevar i den vidaregåande skulen.
- 82 • styrkje rådgivnings-, oppfølgings- og skulehelsetjenesten, og leggje vekt på
- 83 forebygging og rask behandling.
- 84 • ha gratis sanitærprodukt på skulen.
- 85 • at reklame og annen kommersiell påvirkning må holdes utanfor skulen og
- 86 skulebaukene.
- 87 • innføre stemmerett for 16-åringer saman med opplæring i lokaldemokrati i
- 88 skulen.
- 89 • styrkje elevmedvirkningen i skulen og sikre gode rammevilkår for at elevanes
- 90 tillitsvalgte gis mogleggheter for deltaking og innflytelse.
- 91 • vidareutvikle en god vurderingskultur som er rettferdig og læringsframmande.
- 92 • at lærarar og elevar skal ha tilgang til gode og varierte læremidler, både
- 93 digitale og analoge, og at skulene har nødvendige midler til innkjøp.
- 94 • at valget av læremidler i størst mogleg grad treffes på skule- og lærarnivå.
- 95 • auke antallet læreplasser og auke lærlingtilskotet.
- 96 • stimulere bedrifter til å utdanne fagarbeidere med flere fagbrev.
- 97 • styrka det vidaregåande opplæringstilbodet for innsatte i fengsler.
- 98 • Styrka vilkåra for ei god vaksenopplæring i fylkeskommunen sin regi.
- 99 • En god framtid for alle innbyggjarar forutsetter også at skulene gir elevane god
- 100 kompetanse og kunnskap om FNs berekraftsmål og om internasjonale
- 101 spørsmål.
- 102 • At det på yrkesfaglege studieretningar skal gis innføring i arbeidslivets lover og
- 103 reglar. Gjerne i samarbeid med partene i arbeidslivet.

104 Fagskulane

- 105 Fagskular er eit viktig nivå i det norske utdanningssystemet. Fagskulen tilbyr høg og
- 106 relevant yrkesfagleg kompetanse. I fagskuleutdanningane er det behov for tett kopling
- 107 med næringslivet for å sikre at utdanningane er relevante.
- 108 Fylkeskommunen finansierer deler av tilbodet, men SV meiner at den samla
- 109 finansieringa av fagskulane må bli meir føreseieleg.
- 110 SV meiner at fagskulegang, som all utdanning, skal vera gratis for den einskilde.
- 111 SV vil:
- 112 • Arbeida for at fylkeskommunen har tilstrekkelege, stabile og føreseielege
 - 113 finansiering for fagskular slik at dei kan driftast godt.
 - 114 • at prinsippet om gratis og lik tilgang til utdanning for alle også skal gjelda
 - 115 fagskulane.

- 116 • Arbeida for at fagskulane tilbyr direkte relevante opplæringstilbod for
- 117 næringane i regionen, og sørgja for rekruttering til desse tilboda.
- 118 • Sørgja for vidareutvikling av fagskuletilbodet på generelt grunnlag og for at
- 119 desse skal få tilstrekkeleg finansiering.
- 120 • Sikra at fylkeskommunen bidreg i koordineringa av det regionale
- 121 fagskuletilbodet.
- 122 • arbeide for desentraliserte fagskuletilbod.

123 Høgskule og Universitet

124 Desse er ikkje under fylkeskommunen sitt ansvar men ein kan likevel påverke
125 gjennom høgringssvar og innspel til sentrale politikarar.

126 SV vil:

- 127 • leggje til rette for desentralisert høgare utdanning.
- 128 • styrking av fylket sitt høgare utdanningsinstitusjonar.
- 129 • støtte arbeidet for å etablere medisinstudie på UiS.

130 Forsking

131 Me har eit forskingsmiljø i vekst i Rogaland. SV ynskjer å stimulere alt me kan til å få
132 fortgang i det grøne skiftet. Her vil forskingsinstitusjonane vere av stor viktigheit.

133 SV vil:

- 134 • Styrka forskinga på berekraftig utvikling.
- 135 • styrka forskning på alternative energiformer.
- 136 • styrka forskning på og utvikling av fiskeindustrien, ha fokus på kvalitet på
- 137 råvarene og lokal verdiskaping.

138 Kollektivtrafikk og veg

139 For SV handlar samferdselspolitikk om gode kvardagar, der bussen kjem når han skal
140 og der ein kan sykle i frisk luft på trygge sykkelveggar. For dei som må køyre til jobb,
141 blir kvardagen betre med færre bilar på vegen, og når vegane er trygge.

142 Samferdselspolitikk handlar også å ta vare på natur og kutte klimautslepp. Vegtrafikk
143 står for over 10 % av dei totale klimagassutsleppa i Rogaland. Mange bilar på vegane
144 fører også til meir lokal luftforureining, meir støy og meir plast i naturen. Mikroplast frå
145 bildekk er den største kjelda til plast i norsk natur.

146 Bygging av firefelts motorveggar fører til at natur går tapt og auka utslepp. SV si
147 løysing er å gjere det attraktivt å gå, sykle eller reise kollektivt. Det er bra for
148 folkehelsa, klima og trafikktryggleiken. Me vil difor prioritere trygge gang- og
149 sykkelveggar og kollektivtrafikken. Kollektivtilbodet må vere påliteleg og rimeleg.

150 Rogaland har 32 kilometer skredutsett veg. Dette gjer reisa til og frå skule og jobb
151 utrygg for mange rogalendingar som bur i distrikta. SV vil prioritere rassikring for å gje
152 folk trygge kvardagsveggar.

153 Planane om firefelts motorveg på strekket mellom Stavanger og Bergen må stansast.
 154 SV ønskjer utbetring av eksisterande trase til 2/3 feltsveg. Det vil spare matjord og
 155 natur. Dessutan blir energiforbruket og utsleppa lågare når vegen har 80 grense og
 156 ikkje 110 km/t.

157 I reforhandla bymiljøpakkar for Nord-Jæren må målet om mindre biltrafikk og betre
 158 kollektivløysingar vere høg prioritet, saman med dobbeltspor på Jærbanen. Pengane
 159 må ikkje brukast på firefelts motorvegar, men gå til kollektivtrafikk, sykkel og gange.
 160 Tiltak som legg restriksjonar på bilbruk, som parkeringsavgift og bompengar, er også
 161 naudsynt for å redusere utslepp frå trafikk.

162 Problemet med bompengar er at dei rammar skeivt. Folk med store bilar og feite
 163 lommebauker kan suse forbi utan bekymring, medan andre kjenner at det svir. SV vil
 164 difor foreslå ei utgreiing av eit betre

165 bompengesystem, der kilometerbaserte bomtakstar og tidsdifferensierte prisar kan
 166 vere nyttige verkemiddel. I tillegg bør ein ta omsyn til kvar det er lett tilgang til
 167 kollektivtransport og kor mykje den einskilde bilen forureinar.

168 SV meiner at bompengar ikkje skal brukast for å finansiere nye vegprosjekt, men
 169 berre brukast når det er naudsynt for å få ned bilbruken.

170 Jærbanen er eit miljøvennleg og attraktivt transportmiddel. Stadig fleire rogalendingar
 171 reiser med Jærbanen trass i store utfordringar med tog som er forseinka eller
 172 kansellert. Staten må prioritere vedlikehald og nye togsett på jernbanen. SV vil
 173 arbeide for dobbeltspor frå Sandnes til Nærbø, på sikt også til Eigersund. Dobbeltspor
 174 på heile Jærbanen vil gje fleire avgangar og færre forseinkingar, og langt fleire vil la
 175 bilen stå og ta toget. Gjenåpning av Ålgårdbanen er også ein viktig del av
 176 nærtrafikktilbodet på Nord-Jæren.

177 SV vil:

- 178 • auke tilbod og kapasitet for gående, syklende og kollektivreisende i heile fylket.
- 179 • ha dobbeltspor på Jærbanen
- 180 • gjenopne av Ålgårdbanen
- 181 • SV vil arbeide for å oppgradere Sørlandsbanen, særleg må strekningen
- 182 gjennom Drangsdalen prioriterast.
- 183 • arbeide for at framdriften i byggingen av bussveien på Nord-Jæren blir
- 184 oppretthaldt, og sikre at heile bussvegen blir gjennomført som eit fysisk adskilt
- 185 høgkvalitets bussveinett som i minst mogleg grad kjem i konflikt med annan
- 186 trafikk.
- 187 • sikre gode rutesamband i Ryfylke, samt å oppretthalde rutetilbodet Ølen-
- 188 Bergen.
- 189 • ha utsleppsfrie ferjer og hurtigbåtar på alle ruter i fylket.
- 190 • utvikle kollektivtilbod i etter modell av «Hent meg»-prosjektet i Sauda og
- 191 Eigersund i fleire kommunar.
- 192 • forbetre kollektivtilbod til populære friluftsområde.
- 193 • prøve ut materuter med små, autonome busser mellom bustadområde og
- 194 kollektivnettet.
- 195 • redusere antallet parkeringsplassar i sentrale områder med godt kollektivtilbod.

- 196 • at kollektivtransport på vei, bane og sjø skal eigast og drivast av det offentlige
- 197 og styrast av folkevalgte.
- 198 • utvide aldersgrensen for ungdomskortet til og med fylte 25 år etablere
- 199 busstakst på hurtigbåtar, der båt er den einaste moglege reisemåten.
- 200 • Vil jobba for å auke trafikktryggleiken for dei som går og sykklar. I dag er
- 201 risikoen for å bli drept eller hardt skadd per personkilometer er om lag til
- 202 ganger høgare for syklistar, samanlikna med bilførarar.
- 203 • Prioritere utbedring og rassikring på dei viktigaste fylkesvegane i Dalane,
- 204 Ryfylke og Haugalandet.
- 205 • prioritera vedlikehald av fylkesvegane i heile fylket
- 206 • Skrinleggje planane om tverrforbindelse mellom E39 og fylkesveg 505 på
- 207 Vagle, og ny omkøyringsveg på Kvernaland av omsyn til natur og matjord.
- 208 • skrinleggje omkjøringsveien Åkra sør – Veakrossen på Karmøy.
- 209 • styrkje rutetilbodet mellom Kvernaland – Bryne

210 Næring

211 Industri

212 Rogaland er eit av dei viktigaste industrifylka i Noreg. Gjennom meir enn hundre år
 213 har industriarbeidsplassar, fagarbeidarar, ingeniørmiljø og sterke fagforeiningar bygd
 214 opp ei kompetanse som er avgjerande for framtidens verdiskaping. Denne
 215 kompetansen skal me ta vare på og vidareutvikle.

216 SV vil ha ein aktiv industripolitikk som sikrar arbeidsplassar, verdiskaping og
 217 utsleppskutt. Den grøne omstillinga må skje på ein måte som gir trygge og gode
 218 arbeidsplassar, styrkjer fagarbeidarkompetansen og sikrar at meir av verdiskapinga
 219 skjer i Noreg. Arbeidstakarane og fagforeiningane må ha reell
 220 innverknad på omstillinga.

221 Krafta er ein av våre viktigaste fellesressursar. SV meiner at kraftpolitikken må ta
 222 utgangspunkt i kva samfunnet treng krafta til, ikkje berre kven som er villig til å betale
 223 mest. Me skal bruke krafta klokt og prioritere verksemd som gir stor samfunnsnytte.
 224 Eksisterande industri, elektrifisering, energieffektivisering og ny industri med høg
 225 verdiskaping og mange arbeidsplassar må kome framfor kraftkrevjande verksemd
 226 med låg lokal verdiskaping.

227 SV vil:

- 228 • Sikre føreseielege og stabile kraftprisar for industrien gjennom langsiktige
- 229 kraftkontraktar og sterk offentleg kontroll med kraftressursane.
- 230 • prioritere kraft og nettkapasitet til eksisterande industri og næringsliv,
- 231 elektrifisering og ny samfunnsnyttig industri – framfor store, kraftkrevjande
- 232 datasenter.
- 233 • Styrkje offentleg eigarskap og bruke offentlege fond og verkemiddel aktivt for å
- 234 utvikle framtidens industri og arbeidsplassar.

- 235 • Bruke industrikompetansen i Rogaland til å utvikle nye næringar og produkt
- 236 som kan erstatte fossil verksemd og styrkje norsk sjølvforsyning og beredskap.
- 237 • Sikre at arbeidstakarane og fagforeiningane får reell medverknad i den
- 238 industrielle omstillinga.
- 239 • Styrkje fagskulane, yrkesfaga og etter- og vidareutdanninga slik at
- 240 arbeidstakarane får kompetansen som trengst i framtidens industri.
- 241 • prioritere energieffektivisering og ENØK som eit viktig verkemiddel for å frigjere
- 242 kraft til industri og andre samfunnsnyttige formål.
- 243 • Styrkje gjenvinningsindustrien og utvikle meir sirkulære verdikjeder i Rogaland.
- 244 • Stille strenge krav til utslepp av miljøgifter frå industrien og ikkje støtte
- 245 verksemd som øydelegg livsgrunnlaget i fjordane og havområda våre.
- 246 • Leggje til rette for grøn industri på allereie utbygde areal og prioritere løysingar
- 247 som ikkje gir tap av natur, matjord og friluftsområde.
- 248 • Bruke offentlege innkjøp og eigarskap til å skape marknader for norsk og
- 249 regional industri og framje grøn innovasjon.

250 Datasenter

251 Rogaland SV seier nei til fleire store, kraftkrevjande datasenter i Rogaland. Rogaland
 252 skal ikkje bli eit kraftlager for store internasjonale datasenterkonsern. Krafta vår skal
 253 først og framst brukast til å utvikle industri, arbeidsplassar og velferd – ikkje til å
 254 eksportere kraft gjennom energikrevjande datasenter.

255 Rogaland har avgrensa tilgang på kraft, nettkapasitet og areal. Store datasenter kan
 256 leggje beslag på enorme mengder kraft og kapasitet i straumnett, samstundes som
 257 dei gir relativt få arbeidsplassar og avgrensa lokal verdiskaping.

258 Når kraft og nettkapasitet er ein knapp ressurs, meiner SV at desse skal prioriterast til
 259 eksisterande industri, næringsliv, elektrifisering og annan verksemd som gir større
 260 samfunnsnytte.

261 SV meiner at digital infrastruktur er viktig, men at samfunnskritisk digital infrastruktur
 262 må skiljast frå store kommersielle datasenter som først og fremst tilbyr reknekraft til
 263 globale marknader. Me vil ikkje at kommunar og lokalsamfunn skal ta kostnadene i
 264 form av naturinngrep, kraftforbruk og press på straumnett, medan store
 265 internasjonale selskap tek ut gevinsten.

266 SV vil:

- 267 • Arbeide for at det ikkje blir etablert fleire store, kraftkrevjande datasenter i
- 268 Rogaland
- 269 • revidere Regionalplan for grøn industri slik at den ikkje omhandlar datasenter.
- 270 Datasenter er ikkje grøn industri.
- 271 • Arbeide for ei nasjonal konsesjonsordning for datasenter, slik at etablering
- 272 ikkje kan skje utan ei grundig vurdering av kraftbruk, nettkapasitet,
- 273 naturinngrep, samfunnsnytte og lokal verdiskaping.
- 274 • at kraft og nettkapasitet skal prioriterast til industri, næringsliv, elektrifisering og
- 275 andre samfunnsnyttige formål framfor store datasenter.

- 276 • arbeide for at store datasenter skal betale ein rettmessig og større del av
- 277 overskotet sitt tilbake til samfunnet, mellom anna gjennom skattlegging og
- 278 andre økonomiske verkemiddel.
- 279 • sikre at kostnadene ved utbygging og forsterking av straumnett som følgje av
- 280 store datasenter i størst mogleg grad blir dekte av dei som utløyser behovet.
- 281 seie nei til datasenteretableringar som fører til nedbygging av natur, matjord
- 282 eller viktige friluftsområde.
- 283 • stille strenge krav til energieffektivitet, openheit om kundeforhold, kraftforbruk
- 284 og utnytting av overskotsvarme.

285 **Jordbruk**

- 286 SV vil ha eit sterkt norsk landbruk i heile landet. Landbruket er svore viktig for
- 287 busetnad, næringsliv og matberedskap. Me vil gi landbruket moglegheit til å forvalte
- 288 jord, skog og vatnresurser på en økologisk forsvarleg måte.
- 289 Matjord skal ikkje byggjast ned. Berre 3,5% av Noreg sitt areal er dyrkbart. SV meiner
- 290 me har eit grunnleggjande forvaltaransvar for å halde dyrka jord i hevd og verne den
- 291 mot nedbygging.
- 292 I dag importerer me meir enn 50% av maten vår. SV vil auka den norske
- 293 sjølforsyningsgraden. Dette vil gi norske bønder betre økonomi og sikra landet.
- 294 SV vil gje norske bønder høve til å forvalte jord-, skog- og vassressursar på ein
- 295 økologisk forsvarleg måte.
- 296 Rogaland er eit stort matfylke, med variert bruksstruktur, og stor produksjon av både
- 297 kjøtt, mjølk, grønsaker og frukt. SV vil gje alle bønder trygge og føreseielege rammer
- 298 gjennom lovverk og støtteordningar.
- 299 SV vil ta vare på den norske beitetradisjonen. Den er bra for dyra, for
- 300 kulturlandskapet og for sjølforsyninga. Beiting med husdyr hindrar gjengroing og
- 301 auker matproduksjonen på en dyrevennlig og ressursvennlig måte.
- 302 SV ynskjer å styrkje bøndene sine økonomiske vilkår gjennom ein betra
- 303 forhandlingsposisjon, god handelsskikk, men og å styrkje tollvern av jordbruksvarer
- 304 me kan produsera sjølv.
- 305 SV vil støtta grøn energiomstilling i landbruket. Solcelle- og biogassanlegg er døme
- 306 på tiltak som er positive både for klima, ressursbruk og økonomi.
- 307 Fortsatt satsing på betre dyrehelse og -velferd, auka bruk av utmarksbeite og fortsatt
- 308 satsing på frukt- og
- 309 grønsaksproduksjon gir eit endå sterkare landbruk i Rogaland i framtida. Velferda for
- 310 norske husdyr er god, men me skal framleis arbeida for at den skal bli betre.
- 311 SV vil auka bruken av norsk grovfôr og utmarksbeite for å redusere importen av
- 312 mellom anna soya, slik at me kan spara miljøet og skapa meir av verdiane heime.

313

314 Skogbruk

315 Skogbruket er viktig for landet vårt, særleg som næring og arbeidsplass i distrikta,
316 men også som ein del av eksporten vår. Skogen representerer ein fornybar ressurs
317 som ved fornuftig bruk kan nyttast i all framtid.

318 SV meiner me bør stimulera til meir bruk av tre av omsyn til miljø og fangst av CO₂,
319 men også av omsyn til arbeidsplassar og økonomi. Gode tiltak i denne samanhengen
320 vil vera å leggje til rette for bruk av ryddingsskog og skogsavfall i fjernvarmeanlegg.
321 Me må også auke planting av klimaskog og halda oppe kravet til nyplanting i hausta
322 plantefelt.

323 SV vil:

- 324 • Sikra eit sterkt vern mot nedbygging av landbruksareal og kulturlandskap.
- 325 • Ha ein nullvisjon for tap av matjord, og varig vern av matjorda.
- 326 • Stimulera til å gjere jordbruket endå meir miljøvenleg.
- 327 • Stimulera til variert bruksstruktur.
- 328 • Bruka avfall frå skogsdrift til produksjon av bioenergi.
- 329 • Tilretteleggje for nye landbruksmetodar.

330 Fiske og havbruk

331 Fisk gir liv, busetnad og legg grunnlaget for verdiskaping og arbeidsplassar langs
332 kysten, slik det har gjort

333 i lange tider. Ressursene i havet kan vare evig dersom de forvaltes på en god måte.

334 Ressursene må fordelast slik at de kjem lokalsamfunnet til gode.

335 Havet eigast i fellesskap og nærhet til havets ressursar gir rett til å høste av det.

336 Allemannseiget av havet har lenge vore under press. Retten til å fiske samles på
337 stadig færre hender. Retten til å fiske har vorte til en handelsvare, og fisk blitt eit
338 spekulasjonsobjekt. Å bli fisker har vorte for dyrt for mange. Det skader fellesskapet,
339 kystsamfunnene og kystkulturen, inkludert den sjøsamiske.

340 Fisk er ei sunn og viktig matressurs. Fiskeri er under press av overfiske, forureining
341 og klimaendringar som gir auka temperatur og surskap i havet.

342 SV vil leggje til rette for ei lokal og berekraftig fiskerinæring, og stoppe sal av norske
343 ressursar til utanlandske eigarar. Dette er gunstig både for klimaet og for lokale
344 arbeidsplassar; at råvarer foreldast lokalt, og ikkje på den andre sida av jorda.

345 Oppdrettsnæringa bidrar til produksjon av mat, arbeidsplassar og verdiskaping, men
346 har og store miljøutfordringar. Oppdrettsnæringa står i dag for store næringsutslepp i
347 fjordane våre og rømd oppdrettsfisk frå anlegga er ein trussel mot villaksen.

348 Høg dødelegheit og sjukdom utgjør eit velferdsproblem for oppdrettsfisken.

349 SV meiner me må ha eit strengt regelverk og gode kontrollrutinar for å sikre ei
350 berekraftig oppdrettsnæring.

351 SV vil leggje til rette for ein lokal og berekraftig fiskerinæring, og stoppe sal av norske
352 ressursar til utanlandske eigarar.

353 Det er gunstig for både klimaet og for lokale arbeidsplassar; at råvarer foreldast lokalt,
354 og ikkje på den andre sida av jorda.

355 SV vil:

- 356 • Sikre lokalt eigarskap til kystfiskeflåten.
- 357 • At fiskeressursane foreldast i lokalmiljøet.
- 358 • At oppdrett av fisk skal skje i lukka anlegg med nullutslepp av miljøgifter og
359 avføring.
- 360 • At ein større del av verdiskapinga frå oppdrettsnæringa må kome
361 lokalsamfunnet til gode gjennom skattlegging.
- 362 • Ivareta det marine miljøet og kystnære fiskestammer.
- 363 • Arbeide for etablering av landstraum til fiskeflåten.
- 364 • Etablere ordningar for handtering av innteke avfall.

365 Arealbruk

366 Rogaland byggjer ned for mykje natur og matjord. Bit for bit forsvinn jordbruksareal,
367 myr, skog, strandsoner og friluftsområde til bustader, hyttefelt, næringsareal, vegar og
368 annan utbygging. SV meiner denne utviklinga må snu.

369 Areal er ein knapp ressurs, og når natur først er bygd ned, er han sannsynlegvis tapt
370 for alltid.

371 Me kan ikkje løyse klima- og naturkrise samstundes som me held fram med å byggje
372 ned naturen som skal vere grunnlaget for framtidige generasjonar.

373 Rogaland har allereie eit regionalt areal- og naturrekneskap som viser omfanget av
374 arealpresset. Rekneskapen viser at det ligg 114 000 dekar godkjent for utbygging i
375 kommunale planar i Rogaland. Det tilsvarar om lag 16 200 fotballbaner, og omfattar
376 mellom anna 22 900 dekar jordbruksareal, 48 200 dekar skog og 5 000 dekar myr. SV
377 meiner dette viser at utfordringa ikkje er mangel på planlagde utbyggingsareal, men
378 at me må ta betre vare på areala me har.

379 Me må derfor tilbakeføre mykje av dei regulerte areala, og prioritere gjenbruk av areal
380 framfor stadig nye inngrep i naturen.

381 SV vil:

- 382 • At arealnøytralitet skal vere eit overordna mål for Rogaland, og at netto tap av
383 natur skal stansast.
- 384 • Bruke Rogaland sitt areal- og naturrekneskap aktivt i regional planlegging,
385 høyringar og innsigelsar, og vidareutvikle rekneskapet slik at det gir stadig
386 betre kunnskap om naturverdiar, karbonlagring og økologiske samanhengar.
- 387 • gjennomføre ein omfattande planvask i Rogaland, der areal som er sett av til
388 framtidig utbygging, men som ikkje er realiserte, blir vurderte på nytt og tekne
389 ut av planane.

- Prioritere gjenbruk, fortetting og transformasjon av allereie nedbygde areal framfor å byggje ned nye natur- og landbruksareal. Grå areal skal vurderast før grøne areal.
- styrkje fylkeskommunen si rolle som regional planstyresmakt og bruke innsigelsesretten meir aktivt når kommunale planar er i strid med regionale og nasjonale mål for natur, klima, jordvern og samordna areal- og transportplanlegging. Innsigelsar skal vere eit reelt verkemiddel for å hindre unødvendig nedbygging. Fylkeskommunen har ei viktig rolle i å samordne regionale interesser i planprosessane.
- Føre ein streng jordvernpolitikk. Målet om at omdisponering av jordbruksareal (er berre aktuelt når det omfattar samfunnsskrittiske utbyggingar) skal vere under 200 dekar årleg skal vere eit minimum, ikkje eit mål me skal planleggje opp mot.
- stanse unødvendig nedbygging av myr, våtmark, gammalskog og andre viktige naturtypar, og prioritere restaurering av øydelagd og forringa natur.
- Seie nei til nye store hyttefelt som byggjer ned natur, fragmenterer leveområde eller kjem i konflikt med friluftsliv og landskap.
- Sikre ei streng forvaltning av strandsona og hindre privatisering og nedbygging av område som er viktige for natur, friluftsliv og ålmenta.
- Sørgje for at nye bustad- og næringsområde i større grad blir lokaliserte slik at dei kan betenast av gange, sykling og kollektivtransport, og at areal- og transportpolitikken blir sett i samanheng.
- Prioritere kollektivtransport, gange og sykling framfor nye store vegprosjekt som fører til meir arealbruk og auka bilavhengigheit.
- Sikre at fylkeskommunen sine eigne utbyggingar og investeringar følgjer prinsippet om at gjenbruk og transformasjon skal vurderast før ny arealbruk.
- Arbeide for at natur- og jordverninteresser får reell innverknad tidleg i planprosessane, før utbyggingsinteresser og arealdisponeringar er låste.
- Styrkje medverknaden i regionale arealprosessar og sikre at innbyggjarar, natur- og friluftorganisasjonar, jordbruket og fagmiljø blir involverte tidleg.
- Arbeide for at kommunane får betre økonomiske og faglege føresetnader for å ta vare på natur og jordbruksareal, slik at kortsiktige inntekter frå utbygging ikkje blir ein drivkraft for unødvendig nedbygging.

Miljø

Natur

Verda står overfor ei klimakrise og ei naturkrise. Desse krisene krev kraftfulle grep og løysingar som både ivaretar natur og kuttar utslepp.

Over fleire år har det blitt bygd ned store mengder natur i Rogaland, og i dag har me berre litt over 20 % inngrepsfri natur igjen. Nedbygginga truar det biologiske mangfaldet i Rogaland, og me står i fare for å miste mange plante- og dyreartar. Alt for lite av Rogalandsnaturen er verna.

431 Andelen verna natur er 5 % lågare enn landsgjennomsnittet, og Rogaland er det
 432 einaste fylket utan nasjonalpark. Rogaland SV jobba for etablering av nasjonalparker i
 433 fylket.

434 Rogaland er det fylket med flest etablerte vindkraftverk.

435 SV seier nei til å ofre meir natur til vindkraft på land.

436 SV seier også nei til utbygging av nye hyttefelt og er kritisk til utviding av eksisterande
 437 hyttefelt. I byar og tettstadar vil SV jobba for fortetting, slik at ikkje stadige nye
 438 naturområde går tapt.

439 Livet i fjordar og hav i Rogaland er også trua. Avfall og lus frå oppdrettsanlegg
 440 øydelegg for villaks og anna marint liv. SV vil ha ei utsleppsfri oppdrettsnæring, til
 441 dømes gjennom lukka anlegg og betre dyrevelferd for oppdrettsfisk. Avrenning frå
 442 gamle industriområde, landbruk og deponi, samt kloakkutslepp, må stoppast.

443 Det blir årleg funne store mengder plast langs strendene våre. Noko av denne plasten
 444 kjem frå sprenginga av dei store og miljøøydeleggande tunnelane; Ryfast og Rogfast.

445 SV ønskjer å forby bruk av bruk av plast i spreningsarbeid og vil jobba for at
 446 fylkeskommunen i all utbygging skal ha særleg fokus på plastforureining.

447 SV vil:

- 448 • jobba for å opprette nasjonalparker i Rogaland. Aktuelle område er
- 449 Lysefjorden, Ryfylkebassenget, Frafjordheiane, Kvisladalen og Viglesdalen.
- 450 • Sikre eit sterkt vern mot nedbygging av landbruksareal og kulturlandskap.
- 451 • styrkje strandsonevernet og handheve byggeforbudet i hundremetersbeltet
- 452 langs sjø og vassdrag.
- 453 • arbeide for ei nærnaturlov, der målet er å sikre betre vern av grøntareal, skog,
- 454 fjell og friluftsområde i umiddelbar nærleik til der folk bur.
- 455 • Stoppe utbygginga av vindkraftverk på Moifjellet i Bjerkreim kommune.
- 456 • Arealnøytralitet skal vere eit overordna mål for Rogaland, og at netto tap av
- 457 natur skal stansast.
- 458 • Sikre at gamle og spesielt artsrike skoger vernes, blant anna gjennom det
- 459 frivillige skogvernet.
- 460 • Beskytte viktige hekke og rasteplassar for fugl.
- 461 • SV vil støtte utviklinga av ein berekraftig biogasskjede i Rogaland.

462 Klima

463 Rogaland står for ca. 9 prosent av dei totale utsleppa i Noreg og er det fylket med
 464 nest høgast direkte

465 klimagassutslepp. Samstundes har Rogaland den kompetansen og innovasjonskrafta
 466 som trengs for å utvikle nye næringar og produkt som kan erstatte fossil verksemd.

467 Utsleppskutt krev energiomstilling. Nær halvparten av energiforbruket i fylket kjem frå
 468 fossile energikjelder. Energisparing, effektivisering og elektifisering er difor viktig for å
 469 kutte utslepp.

470 Ei naturvennleg klimaomstilling krev også at samfunnet blir meir sirkulært i bruken og
 471 handteringa av ressursar. Vårt overforbruk fører til store unødige klimagassutslepp og
 472 naturøydeleggingar. Ein sirkulær økonomi der me brukar ressursane smartere, og
 473 produkt kan gjenbrukast og resirkulerast er viktig for å få ned fotavtrykket frå forbruket
 474 vårt.

475 SV vil:

- 476 • at Rogaland Fylkeskommune skal jobba for energieffektivisering i eigen
- 477 organisasjon og utstyre alle eigna fylkeskommunale bygg med solceller.
- 478 • redusere biltrafikken i fylket, særleg i sentrale strøk.
- 479 • leggje til rette for solkraftverk på grå areal som p-plassar og avfallsdeponi
- 480 • leggje til rette for at næringsliv og private kan utstyre bygg med solceller.
- 481 • fylkeskommunane skal støtte kommunar i arbeidet med å utvikle
- 482 naturregnskap og klimabudsjett.
- 483 • Jobba for karbonfangst på søppelforbrenningsanleggjet på Forus, som er det
- 484 største punktutsleppet i Rogaland.
- 485 • jobba for at skulekantinene tilbyr mat i tråd med nasjonale kosthaldsråd, der
- 486 kjøttforbruket blir redusert. Det er viktig både for klima og helse.
- 487 • styrkje arbeidet med sirkulærøkonomi ved å stille krav om minst 10 % brukte
- 488 byggematerialer i nye fylkeskommunale bygg og leggje til rette for gjenbruk av
- 489 møbler i fylkeskommunale bygg.
- 490 • Leggje til rette for sirkulær økonomi gjennom industriell symbiose, der
- 491 verksemdar innanfor eit geografisk avgrensa område samarbeider om bruk av
- 492 ressursar som til dømes spillvarme og vatn.
- 493 • Fylkeskommunale fond skal ikkje plasserast i fossil energi.
- 494 • Avgrense talet på anløp frå cruiseskip (dagleg og årleg), utarbeide ein
- 495 nedtrappingsplan og innføre cruiseavgift i Stavanger, Sandes og Hugesund.
- 496 Inntektene skal brukast til lokale miljøtiltak.
- 497 • At fylkeskommunen brukar miljøsertifiserte leverandørar

498 Kultur

499 Kunst og kultur er ikkje eit luksusgode for dei som har råd. Kultur er ein del av
 500 demokratiet, fellesskapet og ytringsfridomen vår.

501 SV meiner at alle skal ha høve til å delta i og oppleve kunst og kultur, uavhengig av
 502 økonomi, alder, funksjonsevne, bakgrunn eller kvar i Rogaland dei bur.

503 Rogaland har eit rikt og mangfaldig kulturliv, med profesjonelle kunstnarar,
 504 kulturinstitusjonar, festivalar og eit sterkt frivillig kulturliv. Dette er ein viktig del av den
 505 kulturelle grunnmuren vår. SV vil at fylkeskommunen skal ta eit sterkt ansvar for å
 506 utvikle denne grunnmuren og sikre at kunst og kultur er tilgjengeleg i heile fylket –
 507 ikkje berre i dei største byane.

508 SV meiner at kulturpolitikk også er fordelingspolitikk. Når kultur i aukande grad blir
 509 avhengig av marknaden, risikerer me eit samfunn der dei med mest pengar får dei
 510 beste moglegheitene til å delta. Difor må fellesskapet ta ansvar for at kunst og kultur
 511 er tilgjengeleg for alle.

512 Eit sterkt offentleg kulturliv skal ikkje styre kva kunstnarane skal meine eller skape.
 513 Det skal gi kunstnarar og kulturmiljø rom til å vere frie, utfordre det etablerte og stille
 514 dei ubehagelege spørsmåla.

515 SV vil ha eit kulturliv med plass til både breidde og motstand, både fellesskap og
 516 kritiske røyster.

517 Kultur er ikkje pynt på samfunnet. Kultur er ein del av sjølve demokratiet.

518 SV vil:

- 519 • Gi ungdom i Rogaland betre tilgang til kunst- og kulturopplevingar gjennom eit
- 520 kulturkort
- 521 • Styrkje og vidareutvikle Den kulturelle skulesekken og Ung Kultur Møtes
- 522 (UKM), slik at alle barn og unge i fylket får møte og delta i profesjonell kunst og
- 523 kultur
- 524 • Sikre gode og føreseielege rammevilkår for regionale kulturinstitusjonar,
- 525 festivalar og profesjonelle kunst- og kulturmiljø
- 526 • Arbeide for auka offentleg støtte til scenekunst, musikk, litteratur, visuell kunst,
- 527 film og andre kunst- og kulturuttrykk
- 528 • Styrkje kulturfrivilligheita og gjere det enklare for frivillige lag og organisasjonar
- 529 å bruke fylkeskommunale bygg til øving, møte og arrangement
- 530 • Styrkje Rogaland fylkesbibliotek og fylkeskommunen sitt arbeid med leselyst,
- 531 litteratur og tilgang til kunnskap
- 532 • Vidareføre og styrkje «Hele Rogaland lesar»
- 533 • Arbeide for at kunstnarar og kulturarbeidarar får betre og meir føreseielege
- 534 arbeidsvilkår
- 535 • Sikre at offentlege kulturmidlar blir fordelte på ein måte som framjar mangfald,
- 536 geografisk spreiding og sosial deltaking
- 537 • verne den kunstnariske fridomen og sikre armlengdes avstand mellom politiske
- 538 styresmakter og kunstneriske vurderingar
- 539 • Styrkje nynorsk som kultur- og bruksspråk og sikre gode vilkår for nynorsk
- 540 litteratur og kultur
- 541 • Sikre universell utforming av kulturarenaer og kulturtilbod som
- 542 fylkeskommunen støttar
- 543 • Gjere museum og andre offentleg støtta kulturinstitusjonar meir tilgjengelege
- 544 for barn, unge og menneske med låg inntekt
- 545 • Sikre at barn og unge i heile fylket får tilgang til profesjonelle kulturopplevingar,
- 546 mellom anna gjennom gode transportordningar til kulturarrangement
- 547 • Motarbeide sentralisering av kulturtilbod og sikre at også mindre kommunar og
- 548 distrikta har eit rikt og mangfaldig kulturliv
- 549 • Styrkje kultur som ein del av det offentlege arbeidet mot utanforskap,
- 550 diskriminering og sosial ulikskap

551 **Idrett**

552 Idrett skal vere ein arena for meistring, fellesskap og glede – ikkje ein arena der
 553 økonomi avgjer kven som får delta.

554 SV vil ha ein idrettspolitik som gjer det mogleg for fleire barn og unge å delta,
555 samstundes som me styrkar breiddeidretten og frivilligheita.

556 Rogaland fylkeskommune skal bruke verkemidla sine til å sikre gode idrettsanlegg i
557 heile fylket, med særleg vekt på område med låg anleggsdekning og område der
558 økonomiske og sosiale forskjellar er store. Idretten skal vere open og inkluderande,
559 og offentlege pengar skal først og fremst bidra til aktivitet for barn og unge og til å
560 redusere tersklane for deltaking.

561 SV vil:

- 562 • Arbeide for fleire og betre idrettsanlegg i heile Rogaland, med prioritet til
- 563 område med låg anleggsdekning
- 564 • Prioritere anlegg som legg til rette for breiddeidrett og aktivitet for barn og unge
- 565 • arbeide for at økonomi ikkje skal hindre barn og unge i å delta i idretten
- 566 • støtte ordningar som reduserer kostnadane ved deltaking og gjer det enklare å
- 567 låne eller leige nødvendig utstyr
- 568 • styrkje idretten som inkluderande møteplass og motarbeide rasisme,
- 569 diskriminering, homofobi, transfobi og seksuell trakassering i idretten.
- 570 • Sikre at menneske med funksjonsnedsettingar får gode moglegheiter til å delta
- 571 i idretten
- 572 • Styrkje det frivillige arbeidet i idrettslaga og sikre gode og føreseielege
- 573 rammevilkår
- 574 • Arbeide for at offentlege idrettsanlegg og fylkeskommunale bygg kan nyttast av
- 575 frivillige lag og organisasjonar til låg kostnad
- 576 • arbeide for at idrettsanlegg blir bygde og drifta med minst mogleg belastning
- 577 på natur og klima
- 578 • støtte overgangen til meir miljøvenlege alternativ til gummigranulat på
- 579 kunstgrasbaner
- 580 • Sikre at investeringar i idrettsanlegg kjem heile fylket til gode, og motarbeide ei
- 581 utvikling der ressursane i for stor grad blir samla rundt dei største byane

582 **Friluftsliv – naturen skal vere for alle**

583 Naturen er ein felles verdi og ein viktig del av folkehelsa, livskvaliteten og
584 beredskapen vår.

585 SV vil at alle skal ha god tilgang til natur og friluftsliv, uavhengig av økonomi, alder,
586 funksjonsevne eller kvar dei bur.

587 Samtidig blir stadig fleire natur- og friluftsområde utsette for nedbygging.

588 SV vil føre ein politikk der retten til å oppleve og bruke naturen veg tungt når areal
589 skal forvalta. Me vil styrkje allemannsretten, ta vare på nærnaturen og sikre at
590 viktige friluftsområde ikkje blir bygde ned.

591 SV vil:

- 592 • sikre tilgang til friluftsliv for alle, også for menneske med funksjonsnedsettingar
- 593 • styrkje friluftsråda og det regionale arbeidet med å utvikle og sikre
- 594 friluftsområde

- 595 • Sikre og verne viktige friluftsområde og nærnaturområde i heile fylket
- 596 • arbeide for at fleire friluftsområde blir tilgjengelege med kollektivtransport
- 597 • støtte friluftslivsorganisasjonane sitt arbeid med inkludering og lågterskel
- 598 aktivitet
- 599 • verne om allemannsretten og sikre at privatisering og kjemsialisering ikkje
- 600 stenger folk ute frå naturen.
- 601 • prioritere naturvern og friluftsliv framfor unødvendig nedbygging av natur- og
- 602 kulturlandskap
- 603 • sikre strandsona og viktige naturområde som arenaer for friluftsliv og
- 604 rekreasjon
- 605 • Arbeide for at friluftsliv blir ein naturleg del av areal- og transportplanlegginga i
- 606 Rogaland

607 Tannhelse

- 608 SV meiner at tennene er ein del av kroppen og at det ikkje skal kosta meir å gå til
- 609 tannlegen enn å gå til legen.
- 610 SV har allereie i budsjettssamarbeidet med regjeringa for dei siste åra fått starta ei
- 611 tannhelsereform! Me skal fortsetje arbeidet med ei tannhelsereform for heile folket!
- 612 SV sitt mål er å styrkje kapasiteten i den offentlege tannhelsetenesta.
- 613 Ei tannhelsereform som går til å styrkje den offentlege tannhelsetenesta er også den
- 614 einaste måten å hindre profitt i velferda på. Tannhelsereforma har starta gjennom at
- 615 nye grupper har fått rettar til og rabatterte tilbod i den offentlege tannhelsetenesta.
- 616 SV sitt mål er at langt fleire grupper skal få tilbod om gratis og billegare tannhelse i
- 617 den offentlege tannhelsetenesta i neste periode.
- 618 SV vil:
- 619 • Styrkja og sikra den desentraliserte tannhelsestrukturen.
 - 620 • Auka midlane til dei offentlege tannhelseklinikkane og gjera det meir attraktivt å
 - 621 jobbe innanfor den offentlege tannhelsetenesta.
 - 622 • Sjå til at pengeoverføringar for tannhelse frå staten til fylket vert brukte til det
 - 623 dei var meint til.
 - 624 • Styrkja det førebyggjande tannhelsearbeidet.
 - 625 • Betra tilgongen til spesialisttannhelsetenester for dei som bur i distrikta.
 - 626 • Styrkja kompetansen til dei tilsette ved tannklinikkane når det gjeld å kunne
 - 627 avdekkja vald og overgrep.